

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Πρὸ ἐτῶν εἶχον τὴν καλὴν τύχην νὰ ἀνεύρω εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ American Board of Commissioners for Foreign Missions, τὸ ὁποῖον φυλάσσεται εἰς τὴν Houghton Library τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard, μίαν ἐκτενῆ ἐπιστολὴν τοῦ Ἄμερικανοῦ ἱεραποστόλου Pliny Fisk, περιέχουσαν περίληψιν ἐπιστολῆς ἐνὸς Ἄγγλου ἐκ Θεσσαλονίκης, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς δὲν μᾶς δίδεται τὸ ὄνομα, εἰς τὴν ὁποίαν περιέγραφεν ὡς αὐτόπτης μάρτυς λεπτομερῶς τὰ ἐκεῖ συμβάντα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.¹

Ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐπιστολῆς Pliny Fisk (1792-1825) καὶ ὁ συνεργάτης του Levi Parsons ἦσαν οἱ πρῶτοι Ἄμερικανοὶ ἱεραπόστολοι, σταλέντες ὑπὸ τοῦ American Board of Commissioners for Foreign Missions², διὰ νὰ δράσουν εἰς τὰς χώρας τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Μετὰ τὴν ἀποβίβασίν των εἰς τὴν Σμύρνην κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1820 ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν καὶ ταχέως συνεδέθησαν μετὰ τῆς ἐκεῖ εὐρωπαϊκῆς παροικίας καὶ ἰδιαιτέρως μὲ τὸς Ὀλλανδοὺς ἐμπόρους Van Lennep. Κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μετέβησαν εἰς τὴν Χίον, διὰ νὰ διδαχθοῦν τὴν νέαν ἑλληνικὴν εἰς τὴν Σχολὴν τοῦ Νεοφύτου Βάμβα, ὁ ὁποῖος διετήρησε καλὰς σχέσεις μὲ τὸς Ἄμερικανοὺς ἱεραπο-

¹ Ὁ τόμος, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκεται ἡ ἐπιστολὴ αὐτή, φέρει τὸν τίτλον: Near 1, 10a. Palestine Mission, Previous to Sept. 1824. VI. Τὸ τμήμα τοῦ ἀρχείου αὐτοῦ, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὰς χώρας τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου εἶναι: ὀγκῶδες, περιέχον μέγαν ἀριθμὸν ἐπιστολῶν, ἡμερολογίων κλπ. ἐκ Σμύρνης, Χίου, Σύφου καὶ ἄλλων πόλεων. Ἡ δημοσίευσίς του θὰ φέρῃ εἰς φῶς ἀναμφιβόλως πολλὰς ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις. Ἄπο ἐδῶ ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ American Board of Commissioners for Foreign Missions, διότι μοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἐρευνήσω τὸ ἀρχεῖόν του καὶ μοῦ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ δημοσιεύσω τὸ σχετικὸν τμήμα τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Pliny Fisk εἰς τὸ ἀνά χειρὸς περιοδικόν.

² Βλ. Rufus Anderson, History of the Missions of the American Board of Commissioners for Foreign Missions to the Oriental Churches, I (Boston, 1872), 9 κέξ.

στόλους και ἀργότερον, όταν ἐδίδασκεν εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν.¹ Εἰς τὴν Χίον παρέμειναν περὶ τοὺς πέντε μῆνας και κατόπιν ἐπανῆλθον εἰς τὴν Σμύρνην. Ἡ ἔκρηξις τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως εὔρε τον μὲν Levi Parsons καθ' ὁδὸν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὁ ὁποῖος ἀμέσως ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σμύρνην ἀντὶ νὰ συνεχίσῃ τὸ ταξιδιόν του, τον δὲ Pliny Fisk εἰς τὴν Σμύρνην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέστειλε πληθος ἐπιστολῶν, εἰς τὰς ὁποίας περιγράφονται μὲ ζωηρὰ χρώματα και πολλὰς λεπτομερείας αἱ βιαιοπραγαίαι, αἱ διαπραχθεῖσαι εἰς βάρος τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως.²

Τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ἀπόσπασμα ἐκ μακροῦ ἐπιστολῆς τοῦ Pliny Fisk πρὸς τοὺς προῖσταμένους του ἐν Βοστώνῃ, ἄνευ ὅμως ἡμερομηνίας, ἀλλ' ἀναμφιβόλως γραφείσης κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1821 ἐκ Σμύρνης, ἀποτελεῖ κατὰ τὰ γραφόμενα τοῦ ἰδίου τοῦ Fisk περίληψιν ἐκτενοῦς ἐπιστολῆς Ἀγγλου τινὸς ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅστις ὑπῆρξεν αὐτόπτης μάρτυς ὄλων αὐτῶν τῶν τραγικῶν γεγονότων. Παρ' ὅλας μου τὰς προσπαθείας ἐστάθη ἀδύνατον νὰ ἀνεύρω εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἀρχεῖον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀωνύμου αὐτοῦ Ἀγγλου, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Fisk. Εὔρον μόνον μίαν προχειρογραμμένην περίληψιν³ τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, προερχομένην ἀπὸ τον Pliny Fisk ἐπίσης, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος, ἡ ὁποία εἶναι σχεδὸν ἰδία μὲ τὴν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Fisk ἐκτὸς μικρῶν διαφορῶν. Ἡ περίληψις, ἡ περιλαμβανομένη εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Fisk, εἶναι κατὰ πολλὰ πληρεστέρα τῆς ἄλλης και διὰ τον λόγον αὐτὸν ἐπροτίμησα νὰ δημοσιεύσω ἐδῶ τὸ κείμενον αὐτῆς, μὴ παραλείπων ὅμως νὰ θέσω ἐντὸς ἀγκυλῶν ὅ,τι ἐπὶ πλέον ἀναφέρεται εἰς τὴν προχειρογραμμένην περίληψιν μόνον. Μετὰ τὸ ἀγγλικὸν κείμενον, τοῦ ὁποίου διετήρησα τὴν ὀρθογραφίαν, παραθέτω και μετάφρασιν πιστὴν μετὰ σχετικῶν σημειώσεων.

Ἀναντιρρήτως τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ἀνέκδοτον κείμενον παρέχει πολλὰς πολυτίμους πληροφορίας, σχετικὰς μὲ τὴν Θεσσαλονικὴν και τὴν Χαλκιδικὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως και διαφωτίζει τοιοῦτοτρόπως ὁμοῦ μετὰ τῶν πηγῶν, τῶν δημοσιευθεισῶν παλαιότερον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Φιλήμονος⁴ και τελευταίως ἐπὸ τῶν Ἀβρ.

¹ Πρβλ. Rufus Anderson, Observations upon the Peloponnesus and the greek islands (Boston, 1830).

² Εὐρίσκονται ἐπίσης εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ American Board of Commissioners for Foreign Missions. Πολλοὶ ὅμως ἐξ αὐτῶν ἔχουν δημοσιευθῆ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Alan Bond, Memoir of the Rev. Pliny Fisk, A.M., (Boston, 1828), 150 κέξ.

³ Εὐρίσκεται εἰς τον τόμον Near 131. 97. Communications from the Mediterranean Ἀριθ. 62.

⁴ Ἰ. Φιλήμονος, Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, (Ἀθῆναι 1860), Γ', 141 - 147 και Δ', 117 - 121. Ὁ Φιλήμων ἐδημοσίευσεν ἐγ-

Παπάζογλου,¹ Μιχαὴλ Λάσκαρι² καὶ Ἰωάννου Βασδραβέλλη³ τὰς τραγικὰς αὐτὰς σελίδας τῆς μακεδονικῆς ἱστορίας.

«The vicinity of Salonica has witnessed scenes of a most tragical kind. The following is an abridgement of a letter from an English gentleman dated

Salonica, 30 June 1821.

«The greatest tranquility reigned here till the 12th instant. About 10 Greeks, principally priests and monks, had been executed because, as it was said, papers were found about them tending to stir up a revolt. On the 12th instant the Bishop and all the Archons were called at the Musselim's and put in prison, in consequence of a report that some Greeks had revolted in Poligheros and Calamaria. On the 14th they were put in irons and had to pay the Musselim 100.000 piastres. June 15, the Bishop by direction of the Musselim ordered all the Greek men in the city to repair to the Metropolis (the Bishop's residence) and remain there. Seventeen hundred men were thus assembled and guarded by armed Albanians. The next day the Musselim set at liberty the butchers, and backers etc. but 1300 still remained. June 16, the Musselim heard that Cassandra, Vassilica etc. had revolted and he sent out Ahmed Bey with 500 horse against them. Multitudes of Mahometan villagers came that day to the city for protection and now live encamped around it. June 17th, three small villages belonging to these people were seen in flames, on the 19th 3 or 4 more and on the 20th not less than 6 or 7 supposed to have been set on fire by the Greeks. On the 21th, Ahmed Bey arrived before Vassilica with 8.000 men. The Greeks, 300 in number, retreated and the Turks burnt and pillaged

γραφα ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Μακεδονίαν Ἐμμανουὴλ Παπᾶ.

¹ Ἀβραὰμ Παπάζογλου, *Ἡ Θεσσαλονίκη κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1821. Μακεδονικά*, 1 (1940), 416 - 428, ἔνθα δημοσιεύει μετὰφρασιν τοῦ σχετικοῦ τμήματος τοῦ σεγιαχάτ-ναμέ (δδοιπορικοῦ) τοῦ Τούρκου μολλᾶ Χαϊρουλά ἐφέντη.

² M. Lascaris, *La révolution grecque vue de Salonique. Rapports de consuls de France et d'Autriche (1821 - 1826)*, *Balkanica*, 6 (1943), 145 κέξ.

³ Ἰ. Βασδραβέλλη, *Ἡ Θεσσαλονίκη κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας*, (Θεσσαλονίκη, 1946), 37 κέξ. Τοῦ αὐτοῦ, *Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας, 1796 - 1832*, (Θεσσαλονίκη, 1950), 185 κέξ., ἔνθα δημοσιεύονται ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἐκ τῶν τουρκικῶν ἀρχείων τῆς Θεσσαλονικῆς καὶ Βεροίας. Περὶ τῶν ἀρχείων τούτων ἐν γένει πρβλ. πραγματεία τοῦ ἰδίου συγγραφέως εἰς τὸ περιοδικὸν *Μακεδονικά*, 2 (1950), 89 κέξ.

the town. On the 24th another body of Turks entered the villages of Carabourno, Panomi and Messimeri where they found not one living soul and plundered and burnt the villages. On the 28th Ahmed Bey with an increased army attacked Galacita. For an hour a few hundred Greeks fought obstinately and then fled leaving 3 pieces of cannon and about 150 women and children. The village was pillaged and burnt and the women and children taken captive. Ahmed Bey's army of 20.000 is now pillaging and burning all the villages in their route. The village Zeglives which had not revolted shared the same fate. The monks of St Anastasia, in reward for having opened their gates and received the Turks as their deliverers lost their heads. A great number of Jews followed the Turkish army and buy the plunder at very low prices. [Thousands of innocent Turks and Greeks are ruined]. The Turks behead or empale all the men captives they bring in [without hearing them] and the Greeks in their turn it is said put to death the Turks that fall into their hands. Dr. de George a Neapolitan physician under the French protection was shot in the street June 18 by some Turk. No satisfaction was given».

The letter is continued under date of

July 31, 1821.

«The Turkish army now commanded by Bairam Pasha, attempted to enter the Peninsula of Cassandra July 10, [but found the peninsula fortified - sent here for cannon - attempted to take the place by storm], but were repulsed with great loss. [The Turks have all the province of Calamaria and the Greeks the Peninsula of Cassandra]. From July 1 to 5, 150 women and children from Galacita and 400 from Ravana were sold here to the highest bidder. Some old women at from 40 to 60 piastres, others at 200 or 300, 500 more were brought in and sold afterwards. All the province of Calamaria which had a population of 60.000 is deserted and destroyed. The Musselim and Ahmed Bey had no possessions there, those Turks to whom the revenue of the villages belonged complain much of the Musselim and Ahmed Bey for destroying the country and say that only a few of the villages had revolted. A complaint has been sent to Constantinople on the subject. The Jews generally bought the plunder at 60 or 80 per cent under its real value. The Greeks are still kept in confinement. The Elders are in irons. Government has already exacted from them 410.000 piasters. To raise this they have pawned their

jewellery [etc.] and the plate of their churches, at 1)2 or 1)3 its weight in cash borrowed of the Jews at 30, 40 and even 50 per cent interest. July 21, three men were executed—one of them for having in his magazine, a crown designed for the Greek king, which was in fact merely an old Bishop's mitre. July 29, five others of this place and some from the villages were executed».

Aug. 24, 1821

«The Musselim having taken command of the army arrived at the Isthmus of Cassandra the 3 or 4 instant and has been almost every day attempting to force it, but is always repulsed with loss. 3 brigades of war and 10 or 12 boats have been fitted out to aid him».

The above is the latest authentic intelligence we have had from Salonica. It is reported that the Greeks who were in prison there have been liberated».

Κατωτέρω παραθέτω μετάφρασιν τοῦ ἀγγλικοῦ κειμένου ;

«Τὰ περίχωρα τῆς Θεσσαλονικῆς παρέστησαν μάρτυρες σκηρῶν τοῦ πλέον τραγικοῦ εἶδους. Τὰ κατωτέρω εἶναι περίληψις ἐπιστολῆς ἐνὸς Ἀγγλοῦ μὲ ἡμερομηνίαν

Θεσσαλονίκη τῇ 30ῇ Ἰουνίου 1831.

«Ἄκρα ἡρεμία ἐπεκράτει ἐνταῦθα μέχρι τῆς 12ης τρέχοντος. Περίπου δέκα Ἑλληνας, κυρίως ἱερεῖς καὶ μοναχοί, ἔχουν ἐκτελεσθῆ, διότι, ὡς ἐλέχθη, εὐρέθησαν ἔγγραφα περὶ αὐτῶν ὡς σκοπούντων τὴν κήρυξιν ἐπαναστάσεως. Τὴν 12ην τρέχοντος ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὅλοι οἱ ἄρχοντες¹ προσεκλήθησαν εἰς τοῦ μουτσελίμη² καὶ ἐτέθησαν ὑπὸ κράτησιν συνεπείᾳ εἰδήσεώς τινος, ὅτι μερικοὶ Ἑλληνας ἐπανεστάτησαν εἰς τὸν Πολύγυρον καὶ Καλαμαριάν. Τὴν 14ην ἐρρίφθησαν εἰς τὴν εἰρκτὴν καὶ ἔπρεπε νὰ πληρώσουν 100.000 πιάστρα εἰς τὸν μουτσελίμη. Τὴν 15ην Ἰουνίου ὁ ἐπίσκοπος κατ' ἐντολὴν τοῦ μουτσελίμη παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἑλληνας τῆς πόλεως ὅπως μεταβοῦν εἰς τὴν Μητρόπολιν (τὴν οἰκίαν τοῦ ἐπισκόπου) καὶ παραμείνουν ἐκεῖ. Χίλιοι ἑπτακόσιοι ἄνθρωποι συνεκεντρώθησαν τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐφρουροῦντο

¹ Πρόκειται περὶ τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονικῆς ἐπισκόπου Κίτρου Μελετίου καὶ τῶν δημογερόντων Χριστοδοῦλου Μπαλάνου, Γεωργίου Πάϊκου κλπ. Πρβλ. *Ι. Βασδεβέλλη*, *Ἡ Θεσσαλονίκη κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας*, (Θεσσαλονίκη, 1946), 13, καὶ τοῦ ἰδίου, *Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας, 1796—1832*, (Θεσσαλονίκη, 1950), 70.

² Τὸ ὄνομα τοῦ μουτσελίμη τοῦ βαλῆ Θεσσαλονικῆς Χουσεῖν πασᾶ, εὐρισκομένου τότε εἰς ἐκστρατεῖαν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλή, ἦτο Σερῖφ Σεντικ Γιουσσοῦφ μπέτης.

ὕφ' ὠπλισμένων Ἀλβανῶν. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὁ μουτσελίμης ἀφῆκεν ἐλευθέρους τοὺς κρεοπώλας καὶ τοὺς ἀρτοποιοὺς κλπ., ἀλλὰ παρέμειναν ἀκόμη 1300. Τὴν 16ην Ἰουνίου ὁ μουτσελίμης ἤκουσεν ὅτι ἡ Κασσάνδρα, τὰ Βασιλικά κλπ.¹ εἶχον ἐπαναστατήσει καὶ ἀπέστειλε τὸν Ἀχμέτ υπέην ἐναντίον των μὲ 500 ἱππεῖς. Πλήθη Μωαμεθανῶν χωρικῶν κατέφθασαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὴν πόλιν διὰ προστασίαν καὶ ζοῦν τώρα στρατοπεδευμένοι περίξ αὐτῆς. Τὴν 17ην τὰ τρία μικρὰ χωρία, τὰ ὁποῖα ἀνήκον εἰς αὐτούς, ἐθεάθησαν καιόμενα. Τὴν 19ην τρία ἢ τέσσαρα ἐπὶ πλεόν καὶ τὴν 20ὴν ὄχι ὀλιγώτερα τῶν ἑξ ἢ ἐπτά ὑποτίθεται νὰ ἔχουν πυρποληθῆ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τὴν 21ην ὁ Ἀχμέτ μπέης κατέφθασεν ἔμπροσθεν τῶν Βασιλικῶν μὲ 800 ἄνδρας. Οἱ Ἑλληνες, 300 τὸν ἀριθμόν, ὑπεχώρησαν καὶ οἱ Τούρκοι ἔκαυσαν καὶ ἐληλάτησαν τὴν πόλιν. Τὴν 24ην ἕτερον σῶμα Τούρκων εἰσῆλθεν εἰς τὰ χωρία Καραμπουργοῦ, Ἐπανωμὴν καὶ Μεσημέρι, ἔνθα οὐδεμίαν ψυχὴν ζῶσαν εὔρον, καὶ ἐληλάτησαν καὶ ἔκαυσαν τὰ χωρία. Τὴν 28ην ὁ Ἀχμέτ μπέης ἐπετέθη μετ' αὐξηθέντος στρατοῦ ἐναντίον τῆς Γαλάτιστας. Μερικαὶ ἑκατοντάδες Ἑλλήνων ἐπολέμησαν πεισματωδῶς διὰ μίαν ὥραν καὶ ἔπειτα ἔφυγον ἐγκαταλείποντες τρία κανόνια καὶ 150 γυναικόπαιδα. Τὸ χωρίον ἐληλατήθη καὶ ἐκάη καὶ τὰ γυναικόπαιδα περιῆλθον εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν. Ὁ ἕξ 20.000 ἀνδρῶν στρατὸς τοῦ Ἀχμέτ μπέη διαρπάξει καὶ λεηλατεῖ καὶ καίει τώρα καθ' ὁδὸν διὰ τὰ χωρία. Τὸ χωρίον Ζαγγλιβέρι, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν ἐπαναστατήσει, συνεμερίσθη τὴν ἰδίαν τύχην. Οἱ μοναχοὶ τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας ἔχασαν τὰς κεφαλὰς των ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὸ ἀνοιγμα τῶν θυρῶν καὶ τὴν ὑποδοχὴν τῶν Τούρκων ὡς ἐλευθερωτῶν των. Μέγας ἀριθμὸς Ἑβραίων ἠκολούθει τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ ἀγοράζει τὰ λεηλατηθέντα πράγματα εἰς πολὺ χαμηλὰς τιμὰς. [Χιλιάδες ἀθῶων Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἔχουν καταστραφῆ]. Οἱ Τούρκοι ἀποκεφαλίζουν ἢ ἀνασκολεπίζουν ὄλους τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς ὁποίους εἰσκομίζουν [χωρὶς ἀκρόασιν] καὶ οἱ Ἑλληνες μὲ τὴν σειρὰν των λέγεται ὅτι ἐκτελοῦν τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι πίπτουν εἰς τὰς χεῖράς των. Ὁ Dr. de George, ἰατρός ἐκ Νεαπόλεως ὑπὸ γαλλικὴν προστασίαν, ἐφρονεῦθη εἰς τὸν δρόμον τὴν 18ην Ἰουνίου ὑπὸ Τούρκου τινός. Ἰκανοποίησις δὲν ἐδόθη.

¹ Ἡ ἐπιστολὴ συνεχίζεται μὲ ἡμερομηνίαν

τῆ 31η Ἰουλίου 1821.

² Ὁ τουρκικὸς στρατὸς διοικούμενος τώρα ὑπὸ τοῦ Μπαϊράμ πασᾶ² προσεπάθησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Κασσάνδρας τὴν 10ην

¹ Περί τοῦ Ἀχμέτ μπέη βλ. Σ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Α'. (Ἀθῆναι, 1879), 190 καὶ I. Βασδαβέλλη, ἔνθ' ἄν., 80.

² Ὁ Μπαϊράμ πασᾶς, τοῦ ὁποίου τὸ πλήρες ὄνομα ἦτο βεζύρης Χατζῆ Μεχμέτ Μπαϊράμ πασᾶς, ἦτο μουχασίλης Ἀϊδινίου καὶ Σαροχάν. Πρβλ. I. Βασδαβέλλη, ἔνθ' ἄν., 77.

Ἰουλίου, [ἄλλ' εὔρε τὴν χερσόνησον ὠχυρωμένην. Ἔστειλεν ἐδῶ διὰ πυροβολικόν. Προσεπάθησε νὰ καταλάβῃ τὸ μέρος δι' ἐφόδου], ἀλλ' ἀπεκρούσθη μὲ μεγάλαν ἀπώλειαν. [Οἱ Τοῦρκοι κατέχουν ὅλην τὴν περιοχὴν Καλαμαριάς καὶ οἱ Ἕλληνες τὴν χερσόνησον τῆς Κασσάνδρας]. Ἀπὸ τῆς 1ης μέχρι τῆς 5ης Ἰουλίου 150 γυναικόπαιδα ἀπὸ τὴν Γαλάτισταν καὶ ἀπὸ τὰ Ραβνὰ ἐπωλήθησαν ἐνταῦθα εἰς τὸν προσφέροντα τὸ μεγαλύτερον ποσόν. Μερικαὶ γοαῖαι ἐπωλήθησαν πρὸς 40 ἕως 60 πιάστρα, ἄλλα γυναικόπαιδα πρὸς 200 ἢ 300 καὶ ἔφεραν καὶ ἄλλα 500, τὰ ὅποια ἐπώλησαν ἀργότερον. Ὀλόκληρος ἡ περιοχὴ Καλαμαριάς, ἡ ὁποία εἶχε πληθυσμὸν 60.000, ἔχει ἐρημωθῆ καὶ καταστραφῆ. Ὁ μουτσελίμης καὶ ὁ Ἀχμέτ μπέης δὲν εἶχον κτήματα ἐκεῖ. Οἱ Τοῦρκοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκε τὸ εἰσόδημα αὐτῶν τῶν χωρίων, διεμαρτυρήθησαν κατὰ τοῦ μουτσελίμη καὶ τοῦ Ἀχμέτ μπέη διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ τόπου καὶ λέγουν ὅτι μόνον ὀλίγα χωρία εἶχον ἐπαναστατήσῃ. Διαμαρτυρία ἐστάλη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Οἱ Ἑβραῖοι γενικῶς ἠγόρασαν τὰ διαρπαγέντα πράγματα εἰς τιμὰς 60 ἢ 80 τοῖς ἑκατὸν κάτω τῆς πραγματικῆς τῶν ἀξίας.¹ Οἱ Ἕλληνες κρατοῦνται ἀκόμη ὑπὸ περιορισμόν. Οἱ πρῶτοντες εἶναι εἰς τὰ δεσμά. Ἡ διοίκησις ἔχει ἤδη εἰσπράξει διὰ τῆς βίας ἀπὸ αὐτοὺς περὶ τὰ 440.000 πιάστρα. Διὰ νὰ συλλέξουν τὸ ποσὸν αὐτό, ἔχουν ἐνεχεριάζει τὰ κοσμήματά των [κλπ.] καὶ τὰ σκευὴ τῆς ἐκκλησίας των διὰ μετροπὰ χρήματα 1)2 ἢ 1)3 τοῦ βάρους των, δανεισθέντα ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους μὲ τόκον 30, 40 καὶ ἀκόμη 50 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Τὴν 21ην Ἰουλίου τρεῖς ἐξετελέσθησαν· ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν, διότι εἶχεν εἰς τὸ κατάστημά του ἓν στέμμα, προοριζόμενον διὰ τὸν Ἑλληνα βασιλέα, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν πραγματικότητά ἦτο ἄπλως μία παλαιὰ μίτρα ἐπισκόπου. Τὴν 29ην Ἰουλίου ἐξετελέσθησαν πέντε ἄλλοι ἀπὸ τὸν τόπον τοῦτον καὶ μερικοὶ ἀπὸ τὰ χωρία».

Τῆ 24ῃ Αὐγούστου 1821

«Ὁ μουτσελίμης ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ ἔφθασεν εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κασσάνδρας τὴν 3ην ἢ 4ην τρέχοντος καὶ προσπαθεῖ σχεδὸν κάθε μέρα νὰ προχωρήσῃ, ἀλλ' ἀποκρούεται πάντοτε μὲ ἀπώλειαν. 3 πολεμικὰ μπρίκια καὶ 10 ἢ 12 πλοιάρια ἔχουν ἐφοπλισθῆ, διὰ νὰ τὸν βωηθήσουν».

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι αἱ τελευταῖαι εἰδήσεις, τὰς ὁποίας ἔχομεν ἀπὸ τὴν Θεσσαλονικίην. Διαδίδεται ὅτι οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐκεῖ εἰς τὴν φυλακὴν, ἔχουν ἀποφυλακισθῆ».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΣΟΥΛΗΣ

¹ Διὰ τὴν διαγωγὴν τῶν Ἑβραίων ἐν γένει βλ. M. Lascaris, ἐνθ' ἀν., 158, 162, καὶ I. Βασδθαβέλλη, ἐνθ' ἀν., 77-78, καθὼς καὶ τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Θεσσαλονίκη κλπ., 16, 17.